

ELEMENTA SERIALA

Omrznutost TV serije kao pop-kulturalnog djela sasvim je razumljiva, naročito kad o njoj govorimo iz aspekta zatupljivanja masovne publike, ili tek puke zabave. No, nije jasno zašto se takav stav u raznim intelektualnim krugovima zadržao još i danas, kada je sasvim jasno da su se njegovi parametri kvalitete promijenili, točnije, kad je „kvalitetna TV serija“ postala sveprisutna. Intelektualni snobizam, u čijoj pozadini stoji neznanje i neinformiranost, nije bezazlen, jer utječe na brzinu razvoja tog izuzetno potentnog medija. Po tome stavu, kvalitetna TV serija je pojam koji su izmislile obrazovane elite da bi dohranjivale vlastitu kulturnu dominaciju, nudeći kroz nju eventualnu umivenu kritiku, e da se ona ne bi nekontrolirano razmahala u neželjenim pravcima, ili pak kontrolirane formule za dešifriranje svijeta kako gledatelji ne bi morali sami razmišljati o skrivenim mehanizmima moći i manipulacija tih istih elita. Naravno, i art-film, kazalište, slijekarstvo, sva umjetnost, kritizira poređak u okviru kulturne paradigme u kojoj je nastao, s manjim ili većim uspjehom, jer rijetko je koji autor uopće svjestan ograničenja te paradigme. Stvar postaje zabrinjavajuća kad se povratna sprega kreatora i gledatelja TV serija promatra ne uvažavajući distinkciju između TV serija s industrijske trake i one artističke. Tad se sva publika promatra kao probavitelj sadržaja kojim je tove proizvođači TV serija, kako bi ostala nepokretna i apatična, a kreativima uskraćuje kulturni značaj koji uživaju u drugim medijima. Ta su dva problema naročito povezana na prostorima Balkana, iako ni u svijetu nisu bez temelja. U gustoj, pregolemoj šumi ponude TV serija postoji premalo teoretičara i obrazovanih kritičara TV serija, koji bi pomogli raskrčiti tu šumu i ukazati na TV serije na koje je vrijedno potrošiti dragocjeno vrijeme. Isto muči i autore: „Je li Omar više cool tip od Stringera, to me ne zanima (...) Ono što me zanima je kad ljudi raspravljaju o ozbiljnim temama i stavovima. Kad se stvar odmakne od zabave i ljudi se svađaju analizirajući politiku, tada sam zadovoljan. To je vrijedno vremena. Zato provodiš pet, šest godina radeći na seriji.“¹ Premalo je tekstova koji argumentirano raspravljaju o TV serijama, koji koriste alate filmske teorije, ali i raznih društvenih, pa i prirodnih, znanosti, kako bi raščlanili neki problem. Tu vreba paradoks „kvalitetne TV serije“ – ona istovremeno ima najveći kapacitet od svih audiovizualnih medija da sagleda svaki problem, sa svih strana jednako, kirurški stručno i pedantno, ali nema dovoljno kirurga da izvrše operaciju. Razne liste „Top 10 serija ove godine“ ili „Najboljih sto serija svih vremena“ čine daleko više štete nego koristi, a u specijaliziranim teorijskim zbornicima i knjigama još uvjek se nađe poglavje ili teza toliko površnih i priglupih da nije čudno što je TV serijalna teorija nedovoljno razvijena. Ali, ako TV serija nije i ne može biti ništa drugo

¹ David Simon u: „David Simon Does Not Care What You Think Is Cool About His TV Shows“, Amos Barshad. Grantland. 26. 1. 2015.

nego proizvod pop kulture, ni njezini kreatori se neće usuditi napraviti ništa više od toga. E sad, koliko je pametno ignorirati njezine pozitivne potencijale, naročito na Balkanu? Što ako se pokaže da jedna kvalitetna TV serija, uzmimo na primjer neku povjesne tematike, može raskrinkati potisnute nacionalne frustracije dopirući do daleko većeg broja ljudi nego bi to ikada mogao film ili roman? Ako zahtijevamo od TV serije da bude beskompromisna u kopanju do istine, a ona to i te kako može, moramo priznati da u rukama imamo oružje za masovno uništenje predrasuda, isfabriciranih informacija i iluzija. Takva bi povjesna serija mogla vlastitoj naciji dijagnosticirati kompleks lažne veličine ili čak sociopatski poremećaj, i „suočiti je“ s vlastitom patologijom, kao što je to Dancima učinila „1864.“, pa bi možda bilo mudro TV seriji dati više kredita.

Kako bih vam pomogla da dobijete uvid neke osnovne pojmove procese vezane uz kvalitetnu TV seriju, izabrala sam tekstove koji će vas, nadam se, potaknuti da o njoj razmisljate kao o mediju velikog dometa i snage, opasnog i blagotvornog, poput nuklearne energije, ovisno tko njome rukuje i na čiju dobrobit. Zadatak, da iz cjelokupne svjetske literature o TV serijama izdvojim nekolicinu tekstova, naprosto je nemoguća misija, pa sam se vodila antikriterijem „od svačega pomalo“, vodeći računa da tekstovi ne budu predugni zastarjeli, i da se ne preklapaju u citiranju. Svakako vam neće biti naodmet upoznati se s tradicijom kvalitetne TV serije, žanrovskim raspravama i problematici njezine analize, načinima njezina manipuliranja publikom kao i njezine produkcije, pa sve do osobnih impresija o TV serijama koje su napisali neki domaći ne-televizijski autori. Možda vas neki od ovih tekstova potaknu da poželite naučiti „čitati serije“, pažljivo birati kojima ćete posvetiti pažnju i gledati ih drukčijim očima.